

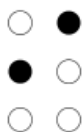
I

I (písmeno) - deviate písmeno *latinskej abecedy*

Písmeno I

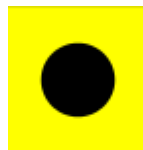
Morse

Námorná vlajka

Semafor

Braille

Prsty

Iniciála I s motívom tanca smrti (A. F. Butsch: Die Bücher-Ornamentik Der Renaissance, Vol I., 1878)

Iacchus - lat. variant *Dionýzovho* kultového mena *Iakchos*

Iaculus - *Jakulus*

Iakchos - gréc. kultové meno *Dionýza*, používané pri *eleuzínskych mystériách* (porovnaj *anthesteria*, *bakchanálie*); lat. variant *Iacchus*; podľa neskorších verzií jeho manželkou bola *Persefone*; v neskorších verziách *Iakchos* spolu s *orfickým* bohom *Zagreou* stotožňovaní s *Bakchom*; pozri *mystéria*

Ianus - *Janus*

Iapetos/Japetos - v *gréckej mytológii* *Titán*, syn *Gaie* a *Urana*, manžel *Titánky Asie*; pozri *teogonia*, *Titáni*

-v súvislosti s heslom *Jáfet*: v biblickej rovnako ako tradícii *Koránu* *Jáfet* je považovaný za predka európskych a niektorých ázijských národov; *synkretické* náboženstvá neskôr tvrdili, že *Jáfet* bol v skutočnosti *Titán* *Iapetus* a *Neptún*

[http://it.wikipedia.org/wiki/Giapeto_\(mitologia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Giapeto_(mitologia))

[https://en.wikipedia.org/wiki/Iapetus_\(mythology\)](https://en.wikipedia.org/wiki/Iapetus_(mythology))

Iaret/Jaret/Aret/Uaret -

<http://de.wikipedia.org/wiki/Iaret>

iareset - egyptský výraz pre *ureus*

Íasión - v gréckej mytológii ochranný boh vnútra zeme (podľa inej verzie nižší *démon* alebo dokonca kráľ), syn *Dia* a *Atlantovej* dcéry *Elektry*; Zeus ho zabil, keď sa dozvedel, že splodil s *Demeter* (o ktorú mal Zeus sám záujem) *Plutosa*

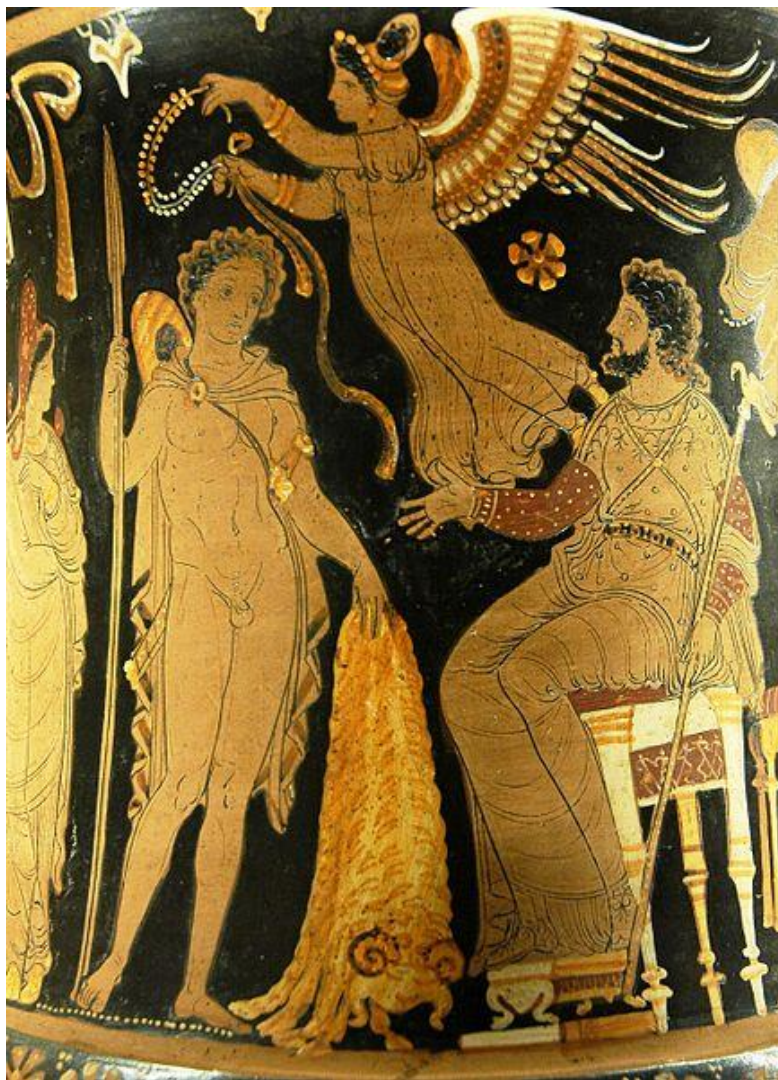
Iáson - v gréckej mytológii syn kráľa *Iolku* v *Thesálii*, *Aisona* (lat. *Aeson*) a jeho manželky *Eteoklymeny*, potomok *Alkídiké*; potom, čo jeho strýko *Peliás* uchwátil moc v *Iolku*, bol vychovávaný u *kentaúra Cheiróna*; aby mohol nastúpiť na trón, na príkaz *Peliasa* musel z *Kolchidy* doniesť *zlaté rúno*, ktoré vlastnil kráľ *Aietes*; úlohu splnil za pomoci najväčších súčasných gréckych hrdinov *Argonautov* a *Médey* (pozri *dračia siatba 2*); splnil ťažké úlohy, ale bol potrestaný za porušenie sľubu vernosti, ktorý jej dal *Médee* (pozri *nevera/vierolomnosť*); boli pred ním zatvorené brány palácov a niekdajší slávny hrdina blúdil ako vyhnanec a neslávne zomrel (raz našiel na ostrove *Istmos* svoju loď *Argo*, ľahol si do jej tieňa, spráchnivená korma sa zrútila a pochovala ho pod svojimi troskami; označovaný ako najnesympatickejší hrdinu gréckej mytológie; *Iasonove* osudy známe z eposov *Illias* a *Odysea*, *Argonautika*; častý námet *vázového maliarstva*; (sochárstvo: *Thorvaldsen*); pozri *harpie* (*Wensleydalová*))

Biedermann: *Iason* zobrazovaný v koži *leoparda* (obdobne ako *Orfeus* a *Antenór*); pozri *koža*; *leopard*

http://it.wikipedia.org/wiki/Cista_Ficoroni

[http://it.wikipedia.org/wiki/Giasone_\(mitologia\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Giasone_(mitologia))

<http://it.wikipedia.org/wiki/Argonauti>

Iason a Pelias (antická keramika)

Iason a Áresov had (antická keramika)

G. Bonasone: Jáson a Medea (rytina, 16.st.)

R. Boyvin podľa L. Thiry: Príbeh Jáson a zlatého rúna (rytina, 16.st.)

R. Boyvin podľa L. Thiryho: Jason čelí dvom býkom s bronzovými kopytami (rytina z cyklu Príbeh Jásona a zlatého rúna, 16.st.)

R. Boyvin podľa L. Thiryho: Jason bojuje s drakom, ktorý stráži strážiť zlaté rúno (rytina z cyklu Príbeh Jásona a zlatého rúna, 1563)

R. Boyvin podľa L. Thiryho: Medea nalieva omladzujúci elixír nad Jásona (rytina z cyklu Príbeh Jásona a zlatého rúna, 1563)

R. Boyvin podľa L. Thiryho: Jason prichádza do Kolchidy a objíma Aeeta (rytina z cyklu Príbeh Jásona a zlatého rúna, 1563)

S. Rosa: Jáson a drak draka (rytina, 1661-1666)

B. Thorvaldsen: Iason (1802-1803)

G. Moreau: Jáson a Medea (1865)

Iason a drak - maľby vo *Vatikánskom múzeu*, *Metropolitnom múzeu* v New Yorku (pozri *Metropolitan museum of Art*), *Ermitáži* v Petrohrade, mníchovskom *Antikvariu*; pozri *múzeum*

Iason a ohnivé býky - maľba v *Archeologickom múzeu* v Madride

Iason pred Peliom - nástenná maľba z *Pompejí*, dnes v *Národnom múzeu* v Neapole; 20 pr.Kr.

Iason v Kolchide - maľby v *Štátnom múzeu v Berlíne*, *Národnom múzeu v Neapole*

Iberovia - označenie starovekých kmeňov v južnej a strednej *Hispanii*, ktoré prišli zo severnej *Afriky* (pozri *Keltiberi*); 237-218 pred Kr. podrobení *Kartágom*, v 2.st.pr.Kr. *Rímom*

Ibéria/Iveria - *antický a byzantský názov východného Gruzínska*; v 4.-3.st.pr.Kr. vlastný štát, koncom 4.st.pr.Kr. podrobená *Perzskou ríšou*; pozri *Dama de Elche*

ibis - posvätný vták egyptského boha múdrosti *Thowta/Thotha/Thovta*; tiež symbol živej duše človeka (*Ba*) a jeho ducha (*Ach*); niekedy zobrazovaný ako ľudské telo s hlavou ibisa, najmä vo forme sošiek a reliéfov; zachované početné *múmie* ibisa; pozri *vtáky*, *zvierá*; *atribúty*, *symbols*, *alegérie a prirovnania*

Biedermann: významný symbol starých Egypťanov; nazývali ho hibi a ešte dnes sa označuje ako posvätný; 75cm vysoký vták s dlhým kosákovitým zobákom hľadá potravu v močaristom *bahne*, čím navodzuje predstavu večného hľadania; zakrivený zobák pripomína kosák *Mesiaca* (pozri *Luna*) a stála prítomnosť vtáka pri vode tiež prispieva k tomu, že sa dáva do súvislosti s *Mesiacom* (pozri *astronomické symbols*); v starom Egypte vták zasvätený bohovi múdrosti Thovtovi a bol považovaný za jeho vtelenie; preto ibisy často balzamované (pozri *mumifikovanie a balzamovanie*) a vkladané do hlinených nádob (pozri *kanopa*); v *sakkarských jaskynných hrobkách* sú zrejme milióny takýchto *múmií*;

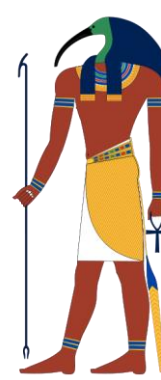
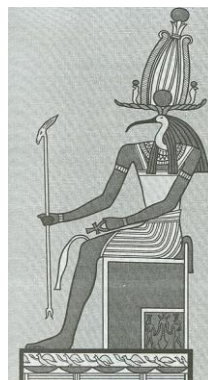
v antike verili, že ak na *hada* hodia jediné pierko z ibisa, tým ho zneškodnia, a že vajce ibisa odstraňuje divú zver;

Židia považovali ibisa za negatívny symbol, zjavne preto, že *Deuteronomium* označuje všetky brodivé vtáky za rituálne nečisté

ranokresťanský spis *Physiologus* a stredoveké *bestiáre* uvádzajú, že ibis nevie plávať, a preto sa živí mŕtvymi rybami na brehoch riek; z nich a z hadov potom pripravuje potravu pre svoje mláďatá

-podľa stredovekých *bestiárov* je ibis nilský vták, ktorý si sám čistí žalúdok tak, že si zobákom nalieva vodu do zadného otvoru; kŕmi sa hadími vajcami

pozri *egyptskí bohovia*; *múdrost*, *vták* (Zamarovský); *atribúty*, *symbols*, *alegérie a prirovnania*

1. Thovt s hlavou ibisa (reliéf hrobky Ramesse II. v Luxore)
2. Soška Tovta v podobe ibisa
3. Tovt s hlavou ibisa sediaci na svojom tróne (kresba podľa originálu)
4. Tovt s hlavou ibisa a krížom ankh a palicou na písanie (farebné zobrazenie podľa originálu)

Ibis (iluminácia zo stredovekého bestiára)

ibištek - pozri *rastliny; kvet*

G. Macumura: Ibištek a modrá volavka na pni (18.-19.st.)

Iblis/Iblíz - arab. إبليس ; v islame jedno z mien Satana; druhým je Šajtán/Šejtán

Biedermann v súvislosti s heslom *víno*: v islame *diabol*, ktorý pričaroval *rastline* (*viniču*) zlé vlastnosti; pozri *vyhnanie z raja; diabol*

IC - *christogram* z gréckych písmen *jota, sigma*

- v súvislosti s heslom *christogram*: v kresťanskej *ikonografii* ide o grafický obrazec vytvorený prelínaním gréckych písmen Kristovho mena: lat. JEZUS CHRISTOS > gréc. *IHCOYC XPICTOC*; vznikajú rôzne varianty: *IH* (*jota, eta*), *IHC* (*jota, eta, sigma*), *XC* (*chi, sigma*), *IC* (*jota, sigma*); prekrývanie obohacovalo *monogram* o ďalšie významy

ICXC - nápis dopĺňujúci zobrazenie Krista ako *Pantokratora*; pozri *christogram*

ICOMOS - skratka: *International Council of Monuments and Sites*; pozri *Medzinárodná rada pre pamiatky a sídla*

icon/pictura - *imago*

Iconologia - spis Cesare Ripu (†1625) vydaný 1593 v Ríme; slúžila ako *vzorník* pre umeleckú prácu a ovplyvnil *barokové umenie*, ktoré zdôrazňovalo *invenciu* a zložitosť umeleckého diela; pôvodne bez *ilustrácií*, neskoršie s *drevorezmi*; jeho *ikonologické pravidlá* akceptované od 16.-19.storočia; pozri *Bič boží*, *Hriech*, *Očistenie sa od hriechu*, *Smrť*, *Spojenie vecí ľudských s božskými*, *Herézia*, *Veľký ľudstva*; *ikonografia*; porovnaj: *Concordia in veteris et novi testamenti*; *Pictor in carmina*; *dielo literárne*; *Spojenie vecí ľudských s božskými*

www: v čase baroka nepostrádateľý zdroj informácií v oblasti mytológie, literatúry a umenia; úplný názov diela: *Iconologia Over Descrittione Dell'imagini Universal Cava dall'Antichità et Da altro Luoghi*; zdrojom informácií boli diela staroegyptských, gréckych a rímskych spisovateľov; spis používali spisovatelia, umelci a filozofi tej doby; dielo zaznamenávalo a podrobne rozoberalo rôzne cnosti, hriechy, vášne, podané vo forme *ilustrácií*, *alegórií* a *atribútov*; okrem talianskej verzie bolo opakovane prekladané ložené do nemčiny (1670, 1704, 1758 - 1760), francúzštiny (1644, 1677, 1681 a 1698), angličtiny (1709, 1779, 1785), holandčiny (1644 a 1750) a ďalších jazykov; v rôznych publikáciách sa text a ilustrácie sa značne líšia; v nemeckom vydaní 1758-1760 v Augsburgu obsahuje relatívne krátky text, ale tam sú skvelé grafické ilustrácie Jeremiaha Vaksmuta; po zverejnení *Iconologie* bol autorovi v pápežských štátoch udelený rytierstva

http://it.wikipedia.org/wiki/Cesare_Ripa

http://es.wikipedia.org/wiki/Cesare_Ripa

icovellavna - *keltské uzly*

iči ensó - *ensó*

Ida (hora) - podľa *Homéra*, *Zeus* sídlil na hore *Ida* blízko *Tróje*, kde búrka zhromažďovala mraky a kam ostatní bohovia a bohyne často chodili na návštevu; v príbehu o *Dardanovi*, synovi *Dia* a *Elektry*, možno sa tu narodil; *Dardanus* sa plavil po potope zo svojho domova na ostrove *Samotrákia* k *Frýgii*, kde sa oženil s dcérou kráľa *Teukra* a stal sa zakladateľom *Dardanie*; mnoho ďalších významných mýtické udalosti bolo umiestnených na horu *Ida*; podľa jedného príbehu odtiaľ *Zeus* v podobe orla odniesol *Ganymeda* (syna kráľa *Tróje*), a uniesol ho na *Olymp*; na hore *Ida* sa zišli bohyňa *Héra*, *Aténa* a *Afrodita*, aby navštívili pastiera *Parida*, ktorý mal rozhodnúť, ktorá z bohýň je najkrajšia; na hore *Ida* sa odohrali niektoré epizódy počas *trójskej vojny*; pozri *grécka mytológia*

<http://www.pantheon.org/articles/i/idaea.html>

A. Coypel: Venušin pás alebo Jupiter a Juno na hore Ida (17.-18.st.)

Ida/Idaia (nymfa) - v gréckej mytológii Nymfa, manželka syna riečneho boha Skamandra a matka Teukra

<http://www.pantheon.org/articles/i/idaea.html>

idea - 1.základná, vedúca myšlienka

2.myšlienka, nápad

3.pojem, predstava; vo filozofii *metafyzická* podstata veci

pozri *ideál* 3, *platonizmus*; *hip*

ideál, ideálny - z gréc. idea – „praobraz, predstava“; pozri *imago/ikon/pictura*

1. historicky podmienená predstava dokonalého javu, stavu, vzťahu, hodnoty vo všetkých oblastiach ľudskej praxe, nielen v *umení* (pozri *Arkádia*); predstava ideálu je výrazom hodnotového smerovania, odráža zároveň súčasný, relatívne nedokonalý stav a historický cieľ; vo *výtvarnom umení* je estetický alebo umelecký ideál predstavou harmonickej jednoty subjektu a objektu (človeka a spoločnosti aj prírody); pozri *kalokagatia*; *klasické obdobie antického Grécka*; *dejepis umenia*; *zlatý rez*; *sloh*

2.v užšom zmysle, vychádzajúcim z *antiky*, ideál znamená dokonalý *typ*, dosiahnutý napodobením *skutočnosti* zbavenej nedokonalosti (v *krajinomalbe* pozri tzv. *ideálna krajina*, *vedute ideate*, *capriccio*); pozri *idealizácia*, *kánon*, *abstrakcia*; *karikatúra*; *móda*; *kokarda*

3.v poňatí *platonizmu* ideálom sú iba dokonalé idey, ktoré sú pravou *skutočnosťou*, na rozdiel od javovej *skutočnosti*, ktorá je iba nedokonalým odleskom týchto ideí > preto odmietal *maliarstvo*,

ktoré napodobňuje skutočnosť, ktorá sama je napodobeninou niečoho iného; pozri *linia*, *maniera*; *realita*

pozri *krajinná architektúra*; *Avalokitěšvara*

Ideal Book - angl. – „Ideálna kniha“; dielo T.J.Cobdena-Sandersona, vydané 1891 v Londýne; vyslovuje názor, že *ilustrácia* je cudzorodá zložka a dokonalá *krásna kniha* vychádza iba z dokonalej *typografie*, *materiálu* (*papier*, *tlačiarenské farby*) a techniky *tlače*; Cobden-Sanderson vychádzal z *prerafaelického* názoru, že všetko po Raffaelovi je úpadkové a nedosahuje *štýlovú* jednotu; jeho názory najviac uplatňované v *Nemecku*, kde *prerafaelisti* mali najsilnejší vplyv; opačný názor razil sochár a typograf W.Morris, ktorý do predstavy krásnej knihy začleňoval aj *ilustráciu* (pozri *Kelmscott Press*); pozri *Doves Press*, *craft-spirit/tzv.duch dobrého remesla*, *Arts and Crafts Exhibition Society*

idealizácia - vo *výtvarnom umení* zobrazenie ideálnej, pomyselnej *skutočnosti* (pozri *ideál* 2); odráža dobové hodnoty, názory politické, sociálne, etické, umelecké; tvorí základ umeleckého názoru, *témy*, spôsobu podania; historicky kladné a záporné funkcie idealizácie, ktoré uplatňuje konkrétny umelecký názor, objasňuje až rozbor diela, tradície, názoru, historickej situácie; pozri *poussinisti*, *klasicizmus*; *dejepis umenia/kunsthistoria*

A. Liebscher: Slávny vjazd Žižku z Trocnova do Prahy roku 1421

„Ideálna kniha“ - *Ideal Book*

tzv. **ideálna krajina** - v *krajinárstve* typ *klasicistickej krajiny* obnovujúcej vzťah ku *skutočnosti*; na jej počiatku snahy maliarov okolo 1700 v Ríme (A. Carracci, Domenichino, P. Brill, M. Brill, A. Elsheimer, C. Lorrain); racionálna kompozícia *scénického* charakteru (pozri *komponovaná krajina*, *paysage composé*), jasné členenie obrazového deja, *harmonickosť* všetkých výtvarných a výrazových prvkov v motívu letnej krajiny južného typu so *stafážou* (pozri *krajina heroická*); jej talianskou rokokovou formou bola *vedute ideate* (G. B. Piranesi); rozvoj v období barokového klasicizmu (C. Lorrain), nazývaného v neskorej fáze aj *rokokoklasicizmus*; pozri *idylická krajina*; *ideál*

G. Dughet: Ideálna krajina (1650-1660)

G. P. Pannini: Ideálna krajina s Titovým oblúkom (paysage ideate, capriccio, 1.pol.18.st.)

ideálna veduta - vedute ideate

ideálny portrét - portrét ideálny

identifikácia - v psychológii psychické stotožnenie jedinca s iným človekom, skupinou; v *konceptuálnom umení* jedna z foriem realizácie výtvarného diela formou fixácie udalosti; porovnaj *akcia, happening*

ideogram - 1.znak v *ideografickom*/pojmovom *písme*; vzniknutý spojením vhodných *piktogramov*; pozri *hieroglyf, logogram/logo*
2.kaligram

ideografické písmo - *ideogramy*; pojmové, kresbovo zjednodušené *písmo*, štylizované do *symbolov*; pozri *piktogram, obrázkové písmo; kníhtlač čínska*

idiograf - vlastnoručný podpis

idol - gréc. *eidolon* – „socha, modla, obraz“; predmet zbožňovania, *modla*, kultový predmet; *antropomorfný* (pozri *venuše, xoanon, klinový fetiš*) alebo *zoomorfný* (pozri *totem, kykladské idoly*) sochársky výtvor, prípadne prírodný objekt (kameň, drevo, koš; pozri *ašery, jenie kamene, bétyl; mágia*), na ktorý boli v *praveku* prenesené predstavy o prírodných a spoločenských zákonitostiach a späť tieto predmety uctievané ako modly s *apotropaidnou* funkciou alebo *magickou* schopnosťou zaistiť želané (*plodnosť zeme, úspešnosť lovu* apod.); v týchto významoch prešiel idol z *praveku* do *staroveku* a splýval s náboženskými predstavami; atropomorfné a zoomorfné idoly dosahujú zvyčajne malej výšky (približne 20 cm), magickému poslaniu podriadené ich výtvarné stvárnenie (steatopygické rysy/uloženie tuku, plastické alebo grafické /linie vpichov, vrypov, farebná línia/ zvýraznenie pohlavných znakov); inú skupinu tvoria *torzálne idoly*; uctievanie idolu sa volá *idolatria*; v obecnom význame idolom je aj *palladium*

Slovanský boh Veles (replika idolu na mieste pravekého sídliska Velí pri Beroune, 2009)

idol doskový/idol tabuľový - *idoly z oblasti Balkánu, Cypru a Španielska*; potlačený objemový a organický tvar ľudského tela, naznačené sú iba články (oči, prsia), niekedy sú pokryté ornamentmi, predovšetkým *klukatkou*, ktorej je prisudzovaný význam vody, *ženského princípu*; *umenie doby bronzovej a železnej* (od 4.tis.pred Kr.)

idol kykladský - *kykladské idoly*

tzv. **idol retranský** - tzv. *retranské idoly*

idol tabuľový - *idol doskový*

idol torzálny - závažná, aj keď zriedkavá skupina *idolov*, zobrazujúcich paže, nohy, trup, *pohlavie* (pozri *falos*); nosené ako *amulety*

idol Zbručský - *Zbručský idol*

Idolaria - 1. kresťanská alegória *modloslužobníctva*, zobrazovaná obdobne ako *vierolomnosť* a *nevera-Infidelitas* v podobe muža alebo ženy s *modlou*, žena zvyčajne so zaviazanými očami; pozri *Cnosti a Neresti*; *alegória*; *atribúty*, *symboly*, *alegérie a prirovnania*

2. uctievanie *idolov* (napr. kult boha *Baala*); pozri *Moloch*; *ikonolatria*; *obrazový spor*

idská Veľká matka bohov - *Veľká matka bohov idská*

Idun/Idunn - germánska bohyňa *mladosti*, manželka *Bragiho*; pozri *germánska mytológia*

Vlčková: manželka boha básnictva a výrečnosti *Bragiho*; vo svojej skrinke opatrovala *jablká nesmrteľnosti*, ktoré sú jej atribútom (porovnaj *zlaté jabĺčka zo záhrady Hesperidiiek*); vzhľadom k tomuto motívu a na základe rôznych paralel býva považovaná predovšetkým za bohyňu dobrej úrody; bohom stačilo z jej jabĺčok stačilo vždy trocha zjesť, aby si zachovali večnú mladosť; keď sa ľstivému *Lokimu* podarilo úskokom pripraviť Idun o jabĺčka, začali bohovia (*Asovia*) starnúť; pozri *nesmrteľnosť*

http://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Louis_Huard

L. Huard: Idun dáva kúzelné jablko (ilustrácia)
E. Boyd Smith: Tjazi unáša Idunn

J. Doyle Penrose: Idun a jablká nesmrteľnosti

idy - v *rímskom kalendári* jeden z troch určených dní v mesiaci; dny mesačného splnu: 13.deň v marci, máji, júli a v októbri 15. deň v mesiaci; pozri *kalendy*; *lararium*

E. Poynter: Marcové idy (1883)

idyla, idylický - 1.pokojný, spokojný, blažený (život)

2.literárny útvar ospevujúci pokojný, obyčajne vidiecky alebo pastiersky život v zidealizovanej podobe (*selanka, pastorála*); vo výtvarnej podobe pozri *pastorále, bukoliká*

pozri preromantizmus (Baleka); *bukoliká*; katakomby; F. Boucher; A. Watteau

http://webumenia.sk/web/guest/detail/-/detail/id/SVK:SNG.O_5132/Rosa%20da%20Tivoli

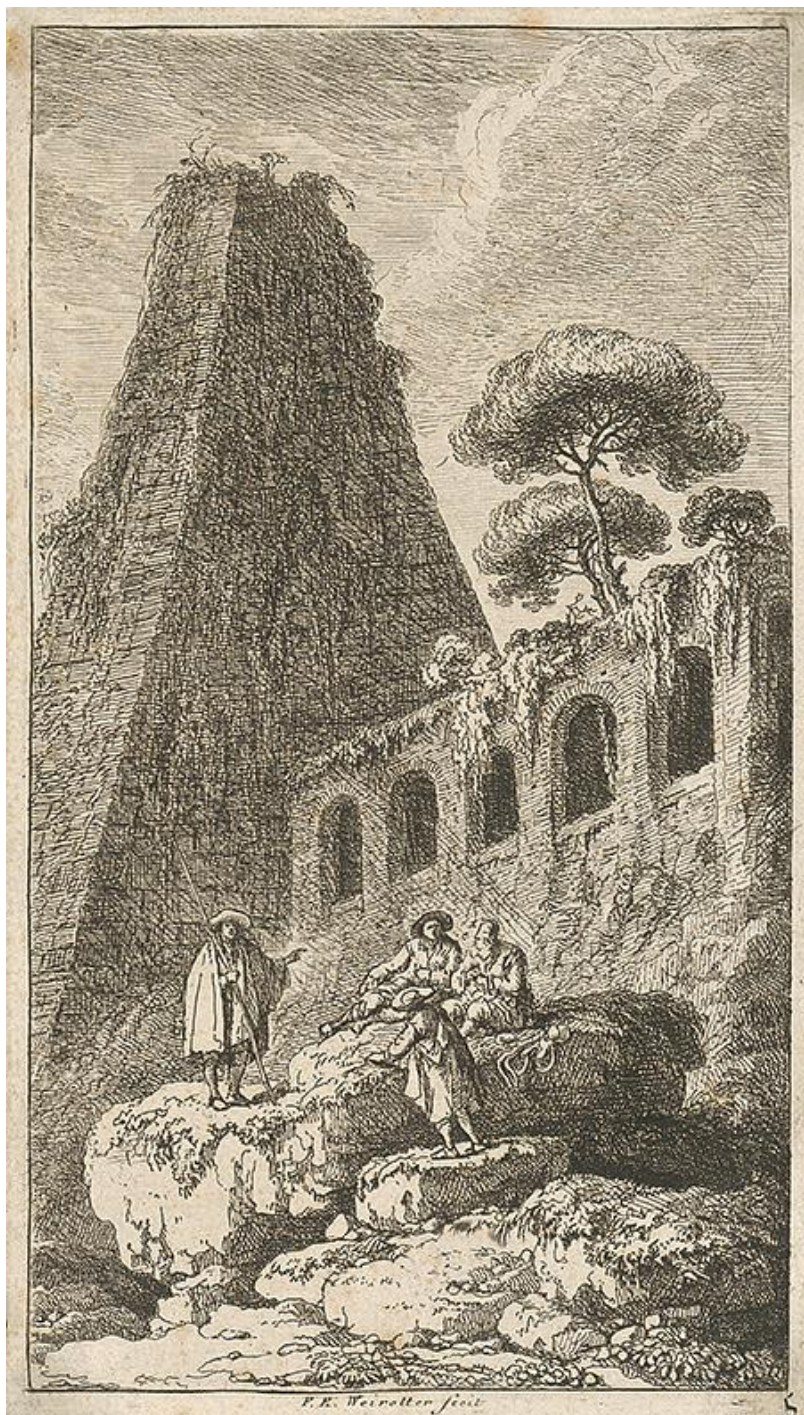
<http://www.webumenia.sk/web/guest/search/-/simpleSearch/tags=idyla>

Tizian: Dedinská idyla (16.st.)

J. Brueghel ml.: Pobrežná krajina (17.st.)

F. E. Weirötter: Talianska idyla (lept, 1750–1770)

P.-A. Baudouin: Doručenie ľúbostného listu (gvaš, 18.st.)

G. B. Piazzetta: Idyla na pobreží (1741)

L. Bonnat: Idyla (1890)

L. F. Leighton: Idyla (19.st.)

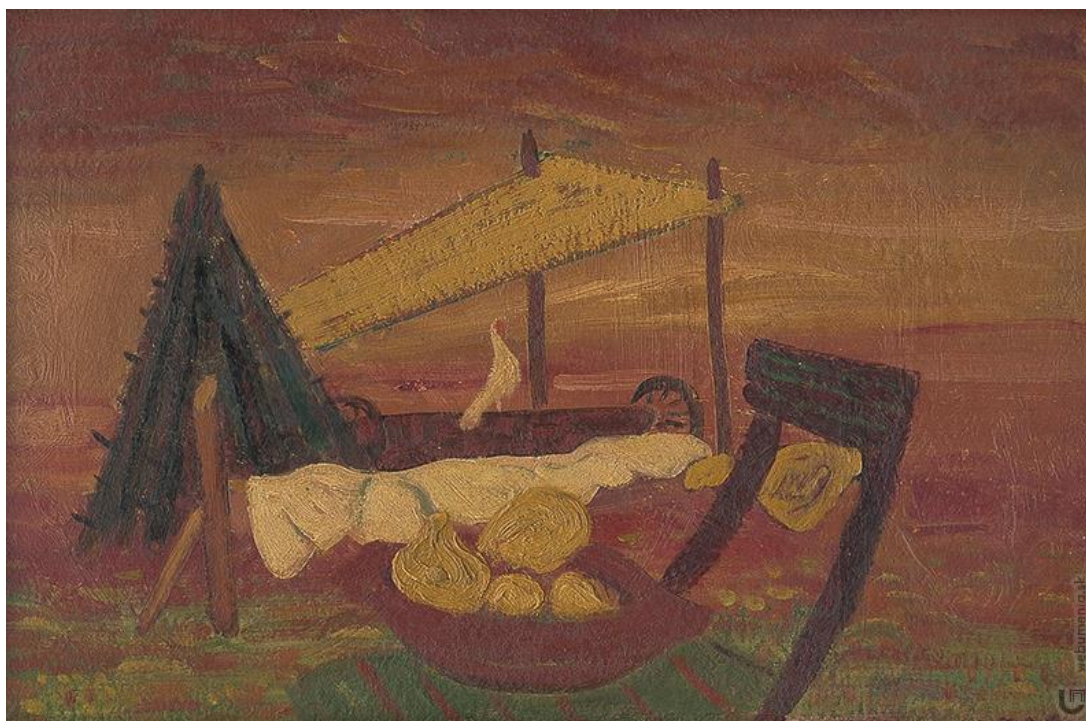
C. H. Bøgh: Idylické hospodárstvo s ošípanými a hydinou (1857)

L. Fulla: Idyla slovenskej rodiny (1970)

M. A. Bazovský: Pastierska idyla (pastorále, 1950)

M. A. Bazovský: Dedinská idyla (1950)

M. A. Bazovský: Detviansky motív (1936)

idylická krajina - *krajina idylická*

Idyly kráľa - angl. *Idylls of the King*; cyklus dvanástich naratívnych básní podľa anglického básnika Alfreda, Lorda Tennysona (1809-1892), publikovaných medzi rokmi 1859 a 1885; rozpráva legendu o kráľovi *Artušovi*, jeho rytieroch, jeho láske ku Guinevere a jej tragickej zrade k nemu a o vzostupe a páde Arthurovho kráľovstva; celé dielo rozpráva o Arthurovom pokuse a neschopnosti zdvihnúť ľudstvo a vytvoriť perfektné kráľovstvo, od príchodu Artuša k moci do jeho smrti rukami zradcu Mordreda; príbehy rôznych rytierov, vrátane Lancelota, Gerainta (pozri *Geraint a Enida*), Galahada, Balina a Balana a tiež Merlina a Pani jazera spája ale ústredná postava Arthura; opisy Tennysona sú odvodené z pozorovaní jeho vlastného okolia, ako ich videl počas mnohých rokov; dramatické príbehy nie sú eposom ani v štruktúre alebo tóne, ale majú vyvolať elegický smútok v štýle idýl v Theokritovi; Idyla kráľa je často chápaná ako alegória spoločenských konfliktov v Británii v 2.pol. viktoriánskej éry

L. Rhead: Jazerná pani kradne Lancelota (ilustrácia z Tennysonovej knihy *Idyly kráľa*, 1898)

IESU - jedna z podôb *christogramu*; lat. prepis mena *Ježiš*; gréc. prepis *IHCOYC*; pozri *jota*

IF - *Institut de France*

Ife - náboženské stredisko v západnej *Nigérii*, v ktorom medzi 9.-12.storočím sa vyvíjalo tzv. klasické obdobie nigerského umenia (pozri *africké umenie*), ktoré okrem kameňa a pálenej hlíny používalo aj kovolejársku techniku *strateného vosku*; z Ifu pravdepodobne exportované plastiky, ktoré dali základ pre vznik *beninského* dvorského umenia

Ifigénia - v *gréckej mytológii* dcéra *mykénskeho* kráľa *Agamemnóna* a *Klytaimnestry*, ktorú podľa veštby *Kalchása* musel *Agamemnón* obetovať bohyni *Artemis*, nahnevanej, že zabil jej posvätnú *laň*; ak chcel, aby *Artemis* udržala grécke vojská v bezvetrí (pozri *Trójska vojna*), musel *Ifigénii* obetovať; keď *Ifigenia* dobrovoľne pristúpila na obetovanie, bohyňa nastavila svoju *laň* a tajne *Ifigénii* uniesla a urobila z nej svoju *kňažku* na *Tauride*, kde mala obetovať pred sochou bohyne každého cudzinca; *Ifigenia* slúžila bohyni 17 rokov, medzitým padla *Trója*, *Klytaimnestrou* bol zabíjajúci *Agamemnón*, *Klytaimnestra* zabitá synom *Orestom*; *Orestes* pre uzmiernenie bohov sa mal očistiť na *Tauride* pred sochou bohyne *Artemis*; *Ifigenia* úskokom zachránila brata, vzala na *Orestovu* loď sochu bohyne *Artemis*; bohyňa potom slúžila v rodnej krajine už bez ľudských obetí; v jaskyni pri chráme dnes podľa tradície sprístupnená „*Ifigenina hrobka*“; príbeh spracovaný v tragédii Euripida, ďalej spracovaný *Racinom*, *Goethom* a ď., zhudobnený *Gluckom* a ď.; v stredoveku motív splýval s *martýriom* svätcov, ktorí podstúpili obeť vo viere vo vykúpenie; v novoveku motív zdôrazňoval túžbu po návratu alebo túžbu po poznaní Grécka; (A. Feuerbach, G.Tiepolo, P. Cornelius, B. di Bianco)

<http://en.wikipedia.org/wiki/Iphigenia>

Ifigénia s paladiom na ramene a fakľou v pravej ruke (freska z Villy San Marco v Stabiae)

G. B. Tiepolo: Obetovanie Ifigenie (freska, 1757)

G. B. Tiepolo: Obetovanie Ifigenie (olej na plátne, 1770)

B. West: Pylades a Orestes privedení za obeť pred Ifigéniou (1766)

Ifigenia a Cymone - Cymone a Ifigenia
Ifikles - gréc. Ἰφικλῆς/Ifikles; lat. *Iphiclus*

-v gréckej mytológii syn aiolského kráľ *Thestia*

- nevlastný brat *Herakla*, ktorý mu zabil v záchvate *šialenstva* zoslaného *Hérou* jeho deti

[http://sk.wikipedia.org/wiki/Ifikles_\(mytol%C3%B3gia\)](http://sk.wikipedia.org/wiki/Ifikles_(mytol%C3%B3gia))

Ífingr - tiež *Ifing*; v *severskej mytológii* rieka, ktorá oddeľuje krajinu obrov *Jötunheimr* od krajiny bohov *Ásgard*; na rieke sa nikdy netvorí ľad, hoci *Jötunheimr* je mrazivým krajom, pretože jej vody tečú tak rýchlo; preto je ťažké ju prebrodiť a je účinnou bariérou medzi svetom bohov *Asgardom* a obrov; pozri *rieky severskej mytológie*, *mytologické rieky*, *lokality v severskej mytológii*, *deväť svetov*

<https://en.wikipedia.org/wiki/%C3%8Dfingr>

Ifitos - v *gréckej mytológii* priateľ *Hérakla*, syn oichalského kráľa *Euryta*; keď sa vybral hľadať kráľovské stádo, z ktorého krádeže bol krivo obvinený *Hérakles*, dostal sa až na hrad *Tiryne*; keď sa *Hérakles* dozvedel, z čoho je obviňovaný jeho otcom, v hneve zhodil priateľa z hradieb > svoju vinu musel potom vykúpiť otroctvom u lýdskej kráľovnej *Omfa*

igelit - *plastická hmota* v podobe fólie, obchodný názov polyvinylchlorid; názov igelit podľa nemeckého chemického koncernu IG Farben; pozri *materiál*

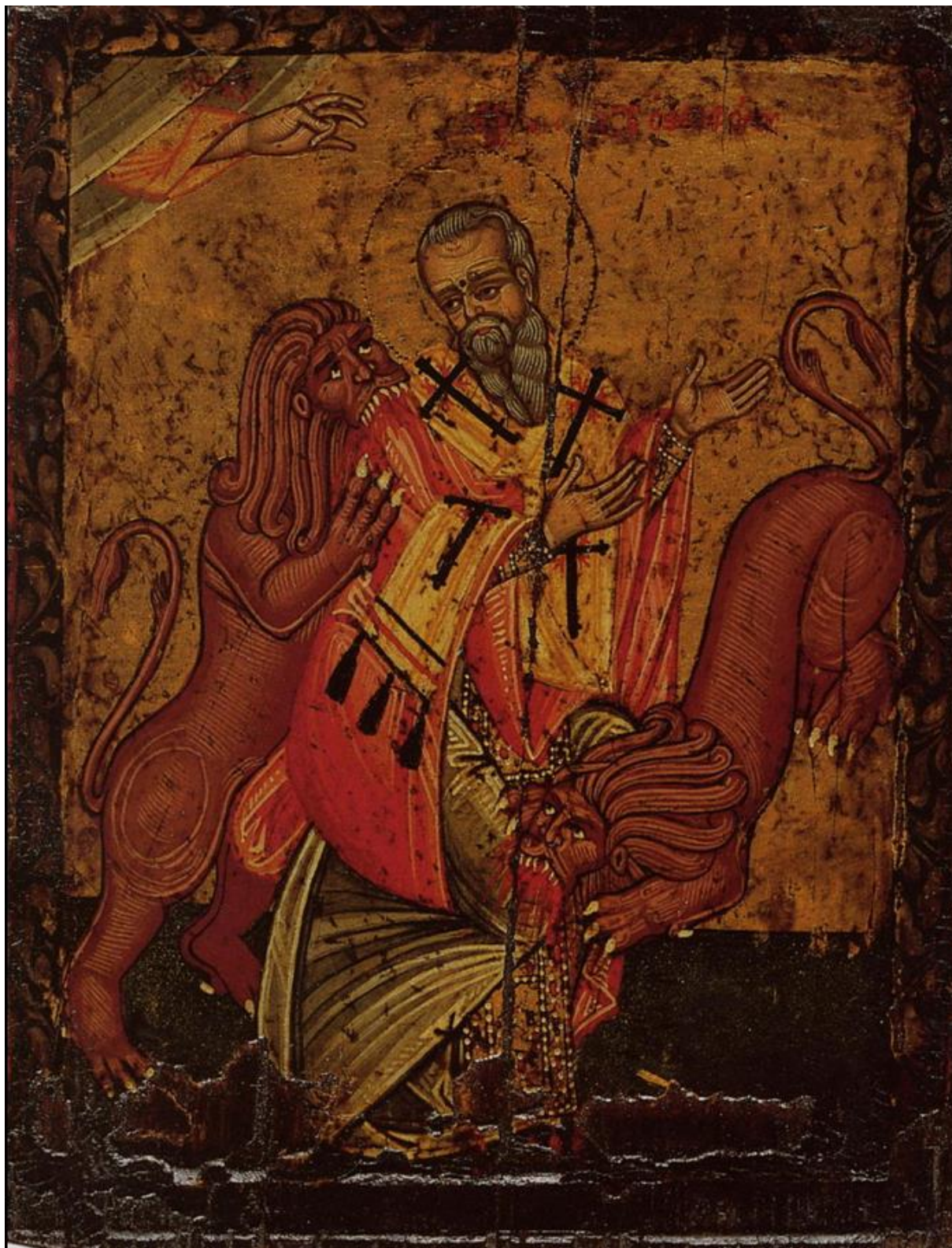
iglu - eskimácka chyža stavaná zo *špirálovito* kladených ľadových blokov do pologuľovitého tvaru; pozri *Thule*; *klenba sférická*

Ignác - Biedermann: mučeník, ktorého atribútom sú *klince*, nástroje jeho smrti; pozri *atribúty*, *symboly*, *alegórie a prirovnania*

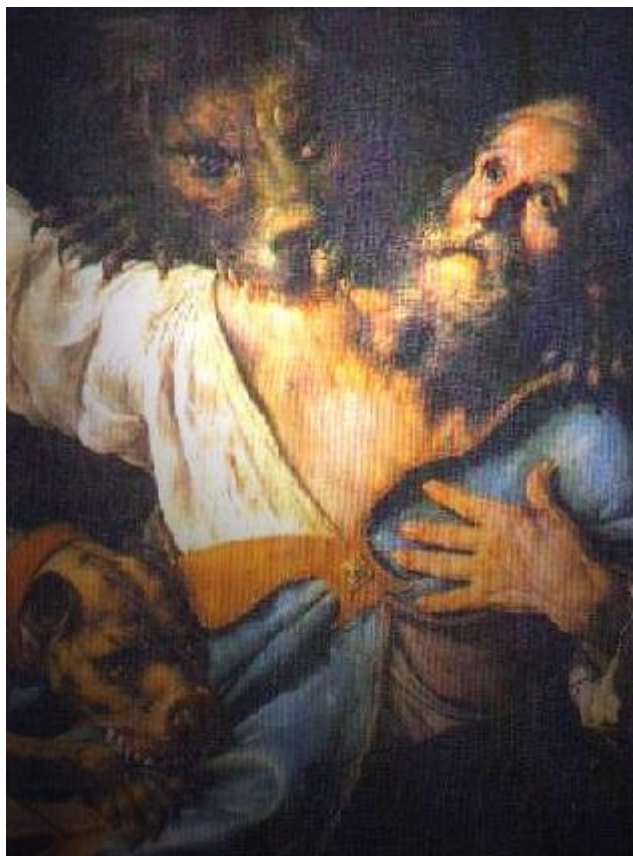
Ignác Antiochijský - (†107/117), zvaný Theoforos; prvý biskup v sýrskej *Antiochii*; významná osobnosť poapoštolského obdobia cirkvi; bol učeníkom sv. *Jána*, osobne poznal sv. *Petra a Pavla*; a informácie o jeho živote zo 4.st.; zomrel vo Flaviovom amfiteátri (*Koloseum*) roztrhaný divou zverou; (pozri *martyrológiá*, *kresťanskí svätci*); pozri *Sýria*, *Antiochia*

Martýrium Ignáca Antiochijského (Menologium Basila II , 1000)

Ignác z Antiochie (ikona, 17.st.)

Neznámy autor: Ignác Antiochijský roztrhaný levmi (17.st.)

- Ignác Bohonossec** - (†106); židovského pôvodu; prvý veľký učiteľ a teológ po *apostoloch*; v poradí druhý veľký biskup v *Antiochii* po r. 70; v tom čase bolo problémom, že mnoho kresťanov z radov židovstva (pozri *židokresťania*) v tých časoch zachovávalo mnohé svoje prvky a zvyky (pozri *obriezka*); Ignác Bohonossec zomrel kresťanskou smrťou, roztrhaný *leopardmi* v rímskom *Koloseu*; podľa legendy dostal meno Bohonositeľ preto, že keď zomrel, videli na jeho hrudi napísané meno Krista; pred smrťou sa ho cisár pýtal: „Vari hovoríš o tom Kristovi, ktorého za Piláta Pontského ukrižovali na kríži?“ (> atribút *klince* ako uvádza Biedermann?)
- Ignác de Azevedo** - (†1593) jeden z 39 mučeníkov Spoločnosti Ježišovej, ktorý bol zavraždený po rozdelení kresťanov v 16.st. (hugenotské vojny); bol predstavenými poslaný do *Brazílie* (*patrón* Brazílie), a jednu misiu údajne založil medzi *ludožrútmami*; na ďalšej ceste do Brazílie boli prepadnutí *kalvínskymi* pirátmi, väčšinou portugalského pôvodu, ktorí misionárov povraždili; o ich zavraždení mala víziu *Terézia z Ávily*, ktorú potvrdili neskoršie správy z Brazílie
- Ignác z Loyoly** - (†1556); pochádzal z Loyoly v severnom *Španielsku* z rodiny šľachtica; ako vojak zranený na nohe pri obliehaní Pamplony; v priebehu rekonvalescencie pod vplyvom čítania o živote *Krista* a svätcov začal študovať teológiu; ako študent v Paríži sa stal vodcom skupiny mladých mužov, medzi nimi bol aj *František Xaverský*, ktorí vytvorili jadro *Tovarišstva Ježišovho* (pozri *jezuiti*); založil rád, dostal *pápežské* povolenie a časom sa stotožnil s *protireformačným* hnutím a obnovením vplyvu *katolíckej cirkvi*; zobrazovaný ako muž stredného veku, s plešinou, s výrazným obočím a krátkymi tmavými fúzami; na sebe má oblečený čierny habit alebo, ak je pred oltárom, *ornát*; máva *atribút*: knihu s nápisom „Ad maiorem Dei gloriam“ (Na väčšiu slávu Božiu), ktoré tvoria úvodnú formulu jezuitských rádoých pravidiel; *IHS*, niekedy na tabuľke držanej anjeli alebo vo *svätožiare*; *srdce s trňovou korunou*; najčastejšie zobrazovaná scéna vyskytujúca sa najmä v jezuitských chrámoch ho zobrazuje pri modlitbe v kaplnke, v ktorej sa zastavil na svojej ceste do Ríma, pri ktorej sa mu zjavuje postava *Krista* nesúceho kríž so slovami „Ego vobis Romae propitius ego“ (Pomôžem vám na ceste do Ríma); toto videnie ho inšpirovalo dať rádu názov *Tovarišstvo Ježišovo*; zobrazovaný aj ako zranený pri Pamplone, kde má videnie sv. *Petra*; zobrazovaný aj kľáčiaci pred pápežom Pavlom III. a žiadajúci povolenie na založenie rádu; ďalej žehnajúci *Františkovi Xaverskému* pred jeho misijnou cestou na východ; vítajúci *Františka Borgiu*; posmrtné Ignácovi z Loyoly prisudzované početné uzdravenia jeho nasledovníkmi: zobrazovaný na poslednom oltárnom stupni a pod ním hŕfy chorých a chromých, matiek s deťmi,

postavy posadnuté zlými démonmi; hore sú zobrazení anjeli, ktorí odháňajú zlých duchov, ktorých svätec vypudil; (Rubens); pozri *kresťanskí svätci; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

P. P. Rubens: Videnie sv. Ignáca z Loyoly

Ignatios Antiochijský - (†107/110); významný *apoštolský otec*, autor dôležitých listov adresovaných siedmim prvokresťanským cirkvám (*sedem cirkví*); pozri *narodenie z Panny*

Ignavia - kresťanská *alegória* zbabelosti, slabosti, zobrazovaná ako ozbrojený muž prchajúci pred zajacom; pozri *zbabelosť/slabosť; Cnosti a Neresti; atribúty, symboly, alegórie a prirovnania*

tzv. **ignudi** - nahí mládenci, dopĺňujúci motív hlavných scén, obdobne ako *putti*; (Michelangelo: *Sixtínska kaplnka*)

IH - v súvislosti s heslom *christogram*: v kresťanskej *ikonografii* ide o grafický obrazec vytvorený prelínaním gréckych písmen Kristovho mena: lat. JEZUS CHRISTOS > gréc. *IHCOYC XPICTOC* (*sigma Σ* v nápisoch a odborných textoch nahrádzaná latinským písmenom C); vznikajú rôzne varianty: IH (*jota, eta*), IHC (*jota, eta, sigma*), XC (*chi, sigma*), IC (*jota, sigma*); prekrývanie obohacovalo *monogram* o ďalšie významy

IHC/IHΣ - skratka Kristovho mena zložená z gréckych písmen *jota, eta, sigma*; jej polatinčením vznikla skratka *IHS*; nie je *christogramom*

IHCOYC/ IHΣΟΥΣ/ YH OY - Betz: grécky prepis Ježišovho mena; latinský prepis je *IESU*; *sigma* býva znázornená ako C alebo Σ; grécke znenie sa v *gematrii* viaže k magickému číslu 888, lebo *grécke písmo* nepoznalo zvláštne grafické znaky pre *čísllice*;

I = 10 (*jota*)
H = 8 (*éta*)
Σ = 200 (*sigma*)
O = 70 (*omikron*)
Y = 400 (*ypsilon*)
Σ = 200 (*sigma*)

888

pozri *symboly číselné: 888, christogram, gematria, christogram, jota; grécke písmo*

***ihla (na šitie)** - v Číne symbol sviatku *lásky* Qi Xi, ktorý je obdobou amerického dňa sv. *Valentína*; čínske dievčatá hádžu do nádoby s vodou ihly na *vyšívanie*; ak sa ich ihla udrží na hladine a neklesne na

dno, sú už pripravené na vydaj; počas osláv Qi Xi sa zaľúbené páry zabávajú aj tým, že navliekajú povrazy do veľkých ihliel; pozri *vyšívanie*; *Kostej Nesmrteľný*
<http://austria-forum.org/af/Heimatlexikon/Nadler>

Ch. Weigel st.: Výroba ihliel (medirytina, 1698)

***ihla ketlovacia - ketlovacia ihla**

***ihla rytecká - rytecká ihla**

***ihla suchá - suchá ihla/ihloryt**

***ihla šperkárská - šperkárská ihla**

***ihla Vesmírna - Vesmírna ihla**

ihlan - gréc. pyramídon; lat. pyramis

pozri obelisk, *pyramída*, pyramidion, benbenet, talayota, klenák, *figura piramidale*, hlavica košová, klenba nepravá; matematika

ihlanová strecha - strecha ihlanová

ihličkové lodičky - pozri *ihličky*; *topánky*, *obuv*

ihličky - Eurotelevízia: vynález módného návrhára Rogera Viviera (†1998); aby extrémne zúžil a zvýšil drevený podpäťok, vložil doň tenký pásik ocele; vynález pochádza zo 40.rokov a v 50.rokoch boli Vivierove *lodičky* najžiadanejšími *topánkami* filmových hviezd; boli tak obľúbené, že francúzske

múzeá a galérie nútili návštevníčky počas prehliadky nosiť papuče, aby podpätkami neničili parkety; pozri *topánky, móдне doplňky*

ihly Kleopatrine - *Kleopatrine ihly*

ihloryt - *suchá ihla*

IHS/JHS - skratka *Kristovho* mena, ktorá vznikla polatinčením gréckej skratky z písmen jota, eta, sigma (*IHC*); tieto skratky, nakoľko sa neprelínajú do grafického obrazca, nie sú *christogramom*; skratka vysvetľovaná ako Ihesus, neskoršie aj ako latinské *In hoc signo* (doplň: *vinces*) : „V tomto znamení zvíťazíš“ alebo latinské *Jesus hominum Salvator* a dĽ.; skratka IHS je *atribútom* Ignáca z Loyoly (tiež súčasne jezuitským rádovým monogramom), Bernarda zo Sieny františkánskeho mnícha a askétu z 1380-1440); zachytená aj na zástave Konštantína (*Konštantín Veľký*, 280-337; pred bitkou, po ktorej sa stal pánom západnej poloviny *Rímskej ríše* videl na nebi kríž a slyšal hlas, ktorý hovoril *In hoc signo*) a Heleny (matka Konštantína Veľkého, kresťanská svätica, ktorá v *Svätej zemi* zakladala chrámy a podľa *legendy* tam našla kríž, na ktorom bol ukrižovaný Kristus; pozri *svätý kríž*); iná je skratka *I.N.R.I.*

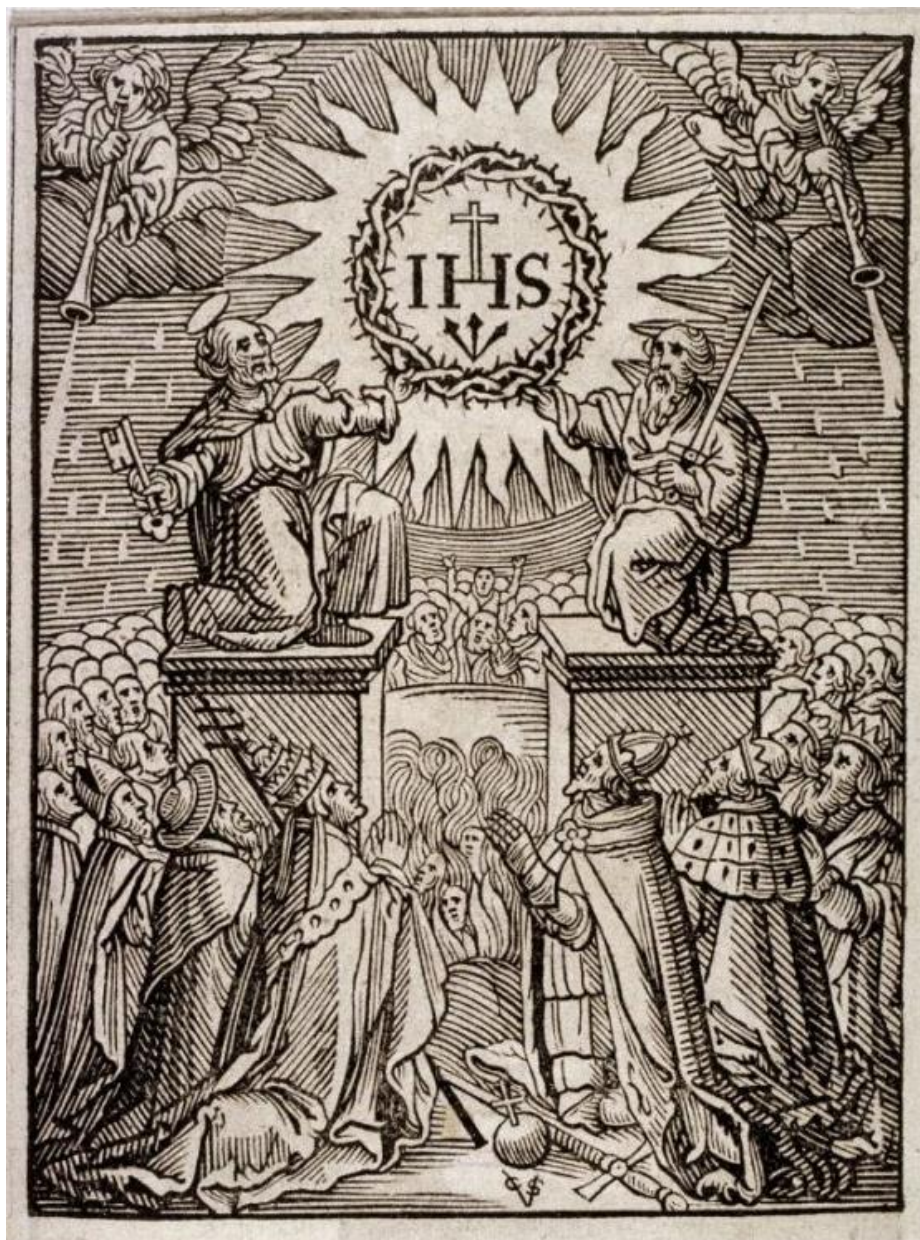
Heinz-Mohr: tento *trigram* vystriedal predtým bežný *Kristov monogram (IH)*; najmä v 14.st. IHS propagoval kazateľ Bernardin Sienský; rád jezuitov trigram prevzal ako svoje heslo a skratku pre „*Jesus habemus socium*“

M. Wolgemut, W. Pleydenwurff, H. Schedel: Sv. Bernard Sienský (kolorovaný drevoryt, Norimberská kronika, 1493)

S. Dworzak: Georg Koenig (1670-1689)

Ch. van Sichem II: Oslava mena Ježišovho (drevoryt, 17.st.)

H. Wierix: Zrkadlo panenstva... (16.-17.st.)

Stredoeurópsky autor z 19.storočia: Symbol cirkvi (tempera, akvarel, 19.st.)

ichneumon - v *egyptskej mytológii* posvätná *lasička*, uctievaná ako ochrankyňa pred *krokodíľmi*; ochrankyňa boha *Réa* pred nebeským hadom *Apopom*; zobrazovaná ako stojace zviera so *slnečným kotúčom* na hlave a s posvätnou *kobrou* boha *Réa* na čele (pozri *ureus*)

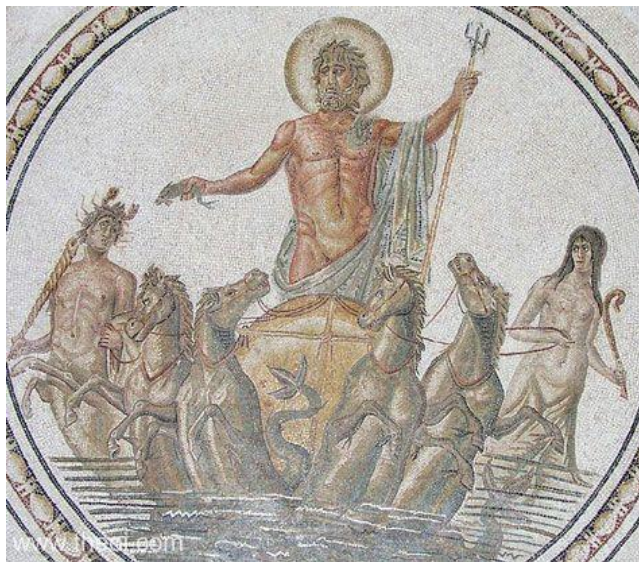
ichnogram - *otlačok nohy, chodidla*; pozri *bodypainting*; *noha*

ichthus/ichthys - gréc. – „*ryba*“; podoba *monogramu Kristovho* užívaná v ranom *kresťanstve*; slovo *ichthus* čítané *Ieous Christos Theou Hyios Soter* (*Ježiš Kristus, Syn Boží a Spasiteľ*); *ichthos* bol *akrostichonom* od pol.2.st.po Kr. a užívaný ako tajné znamenie pre zasvätených kresťanov;

považované za *magické* znamenie spásy *duše* > umiestňované na *urny*, *náhrobky* apod.; kresťanský ichtys mal aj kryptogramovú podobu ryby (pozri *triquetra*); pozri *ryba* (Becker)

<http://it.wikipedia.org/wiki/Cristianesimo>

ichtyokentar/kentaurotritón - www: nakoľko väčšina gréckych civilizácií bola spätá s *morom*, museli sa v ňom objaviť aj ichtyokentauri, vodné náprotivky *kentaurov*; ichtyokentauri boli ľudia s polovičným telom *konským* alebo *levím* a chvostom *delfína*; tým sa líšili od plastik *tritónov*, ktorí boli „iba“ polovičnými ľuďmi a delfinmi; samotný boh *Tritón* bol obrovskej postavy a podľa starších predstáv mal ľudskú podobu, podľa neskorších a najrozšírenejších bol napoly človek a napoly ryba; pozri *tritón*, *hippocampus*, *kentaurokampus*, *taurokampus*, *leokampus*, *pardalokampus*; *bohovia vodní, morskí*

Poseidon na voze ťahanom štvorzáprahom Hippokampov a sprevádzaný ichtyokentaurem a bohyňou Aphroi (rímska mozaika, 2.st.)

ichthys - ichthus

Ik - mayský boh vetra; pozri *mayské náboženstvo*; *bohovia vetra*

Ikarios - v *gréckej mytológii* otec *Penelope*

Ikarius - v *gréckej mytológii* aténsky roľník obľúbenec boha *Dionýza*, ktorý ho naučil pestovať *vinič*, čím sa roľník preslávil; na jednej ceste ho však zavraždili pastieri; jeho dcéra *Érigoné* sa oňho začala obávať a poslala psa *Mairu* svojho pána hľadať; pes ju doviedol k otcovmu hrobu a oboch zachvátil taký žiaľ, že dcéra sa obesila a Maira skočil zo skaly; keď sa o tom dozvedel *Dionýzos*, vzal všetkých troch na nebesia a vytvoril z nich súhvezdie *Panny* (*Érigoné*), *Pastiera* (*Ikarius*) a *Veľkého psa* (*Maira*)

Ikaros - v *gréckej mytológii* syn *Daidala*; keď spolu s otcom prchali zo zajatia v *Labyrintu*, nedočkavo sa vzniesol k slnku na krídlach z perí zlepených voskom a spadol do mora, ktoré sa po ňom nazýva *Ikarské*; motív často zobrazovaný v *pompejských* nástenných maľbách, znova oživený v *stredoveku* na prelome 14.-15.st. a osobitne odpol.16.st.; (J.Brueghel st., H.Goltzius, Cornelis van Haarlem, J.de Momper, P.P.Rubens, A.van Dyck, Donatello, A.Canova, B.di Bianco, Rodin, Štursa, Pribiš, Preisler, Šíma, B.Matal)

<http://josephscissorhands.blogspot.sk/2014/06/icarus.html>

<http://de.wikipedia.org/wiki/Ikarus>

http://de.wikipedia.org/wiki/Landschaft_mit_dem_Sturz_des_Ikarus

[http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Der_Sturz_des_Ikarus_\(Ausschnitt\).jpg](http://de.wikipedia.org/wiki/Datei:Der_Sturz_des_Ikarus_(Ausschnitt).jpg)

http://en.wikipedia.org/wiki/Hendrik_Goltzius

O. van Veen: Amor (emblém č. 43 s Ikarom a Daidalom; „Amorum Emblemata“, 1608)

H. Bol: Krajina s Ikarovým pádom (2.pol.16.st.)

H. Goltzius: Ikarus (1588)

J. de Momper II.: Pád Ikara (17.st.)

D. Piola: Daidalos a Ikarus (1670)

J. P. Gowy: Ikarov pád (1637)

L. F. Leighton: Ikaros a Daidalos (1869)

H. J. Draper: Nárek nad Ikarom (1898)

L. de Albuquerque: Precitnutie Ikara (1910)

I. Vysočan: Ikarov pád (tempera, 1969)

I. Vysočan: Ikaros a Daidalos (tempera, 1969)

ikat - spôsob *ručného farbenia* textílií v *Malajzii*, pri ktorom sa vzor nanáša najprv na vlákno (osnovu alebo útok, prípadne na obidvoje) a potom sa takto sfarbeným vláknom tká tkanina; porovnaj *batik*; *textília*

ikebana - umelecké *aranžovanie* kvetov v nádobách symbolizujúcich oblohu, človeka a zem; pozri *čajový obrad*, *heika*; *kvetiny*; *japonské umenie*

<http://www.japonsko-v-cechach.cz/jqc37-1-nadoby-na-ikebanu>